

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

MATĚJ HOSKOVEC

SMLUVENÝ ROZVOD

Diplomová práce

Olomouc 2015

Chtěl bych tímto poděkovat paní Prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc., které si nesmírně vážím jednak jako člověka a jednak jako odborníka, za podnětné rady, odborné vedení, vstřícnost a skvělou spolupráci při zpracování této diplomové práce. Zvláště bych jí navíc rád poděkoval za neochvějnou trpělivost, kterou se mnou měla po celou dobu psaní této práce.

V neposlední řadě moc děkuji celé své rodině, zvláště pak svému otci Petrovi a bratru Nicolasovi, za trpělivost, kterou prokazovali nejen při psaní této práce, ale po dobu celého mého studia a za bezmeznou a nezištnou podporu, které se mi od nich dostávalo. Děkuji.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Smluvený rozvod dle ustanovení §757 zákona č. 89/2012 sb. Občanského zákoníku vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Brně dne 1.1.2015

Matěj Hoskovec

Já, výše podepsaný Matěj Hoskovec, autor diplomové práce na téma Smluvený rozvod dle ustanovení §757 zákona č. 89/2012 sb. Občanského zákoníku, která je literárním dílem ve smyslu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, dávám tímto svůj souhlas podle § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, správci, kterým je:

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8, Olomouc, 771 47 Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metody dálkového přístupu.

Údaje mohou být takto zpřístupněné uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje vnitřní složka Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu trvání ochrany autorského díla podle zákona č. 121/2000 Sb.

Seznam použitých zkratek

ABGB	Algemeines Bürgerliches Gesetzbuch
ZOR	. 94/1963 Sb., o , ve znění pozdějších předpisů
obč. zák.	. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
	. 99/1963 Sb., občanský d, ve znění pozdějších předpisů
o.z.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SJM	Společné jmění Česká republika
ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Dne 21. února 2014 vydal Nejvyšší soud rozsudek sp. zn. 23 Cdo 405/2013, ze kterého po důkladném prostudování vyplývá zásadní skutečnost osvětlující terminologické nejasnosti v označování nového a starého civilního kodexu.

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu České republiky se z podnětu předsedy kolegia zabývalo problematikou používání zkratek civilních kodexů dne 12.2.2014.

S poukazem na názorové proudy pracovišť Vrchních a Krajských soudů bylo v závěru přijato usnesení, že pro občanský zákoník č. 40/1964 Sb. bude používána zkratka "obč. zák.", a pro občanský zákoník č. 89/2012 Sb. zkratka "o. z." Na základě tohoto přijatého rozhodnutí jsem se rozhodl ve své práci upustit od praxí často užívaných zkratek, jako NOZ, OZ64, Starý OZ atd. A budu označovat civilní kodexy na základě tohoto rozhodnutí.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Definice pojmů.....	9
2.1	Manželství.....	9
2.2	Rodina	12
2.3	Základní zásady	13
3	Historický vývoj manželství a rozvodového práva	14
4	Rozvodová problematika obecně	20
4.1	Srovnání „smluveného“ a „klasického rozvodu“	22
5	Hmotněprávní úprava rozvodu manželství	25
5.1	Úprava sporného rozvodu v o.z.	25
5.2	Tvrдост-ní klauzule.....	26
5.2.1	Dětská tvrdost-ní klauzule	27
5.2.2	Manželská tvrdost-ní klauzule	27
5.3	Smluvený rozvod dle o.z.....	29
5.4	Úprava jednotlivých dohod.....	32
5.4.1	Dohoda o poměrech k nezletilým dětem.....	32
5.4.2	Dohoda o vypořádání vzájemných majetkových práv	32
5.4.3	Dohoda o vypořádání práv a povinností společného bydlení	33
5.4.4	Dohoda o vyživovací povinnosti	34
5.5	Neplatnost dohod	35
6	Procesně-právní úprava rozvodu.....	36
6.1	Úvodní slovo k nové právní úpravě.....	36
6.2	Řízení o rozvod manželství a jeho specifika	37
6.2.1	Místní příslušnost.....	38
6.2.2	Zahájení řízení	38
6.2.3	Účastníci	39
6.2.4	Zpětvzetí návrhu	40
6.2.5	Průběh řízení	41
6.2.6	Dokazování	41
6.2.7	Zmeškání jednání.....	42
6.2.8	Klid zbraní	42
6.2.9	Poučení o příjmení	42
6.2.10	Opravné prostředky	43

6.2.11	Odvolací řízení	43
7	Úvahy de lege ferenda	44
8	Závěr.....	46
9	Abstrakt	48
10	Bibliografie.....	50

1 Úvod

„Manželství je jako obležená pevnost. Ti, kteří jsou venku, chtějí dovnitř a ti, kteří jsou uvnitř, chtějí ven!“ Staré arabské přísloví.

Každé manželství je uzavíráno v ideálním případě na celý život, z toho vyplývá se bere jako přirozený princip, jak v České republice, tak ve většině světa.

Manželství však v dnešní době už nepředstavuje onu pomyslnou pevnost, která přetrvá každou těžkost a je nedobytná po celý život.

Středobodem mé práce však není pojem manželství, ale právě odpověď na otázku, jak z něj co nejlepší cestou vystoupit. Nejčastějším relativně mírumilovným východiskem ze situace je potom rozvod manželství, slovo “relativně” je potom použito s velikou nadsázkou, protože rozvody zpravidla nejsou mírumilovné, spíše naopak.

Jak je patrné z úvodního citátu jedná se o situaci, která je stejně stará jako manželství samo a prošla si svým uceleným vývojem až do dnešní podoby. Jsou to situace, kdy manželství neplní svoji funkci a jedná se o jev, který je společensky nežádoucí. Rozvod manželství potom bývá definitivním mezníkem v manželských vztazích, zpravidla mívá velmi špatný průběh a nakonec zakončení, se kterým ve většině případů nesouhlasí žádná ze stran.

Díky vývoji, kterým současné právo prošlo, však rozvod manželství už nemusí být tím natolik traumatizujícím a stresovým jevem, jak ho známe z minulosti. Současná právní úprava dává manželům možnost ukončit jejich svazek důstojně, relativně bezbolestně, bez větších konfliktů a se značnou úsporou času smluveným rozvodem. Rozvod manželství podle ustanovení § 757 o.z. představuje dle mého názoru nejlepší variantu jak ukončit nevyhovující soužití v manželství.

Cílem této práce je pak uceleně nahlédnout a objasnit aspekty spojené s rozvodem, rozvodovým řízením a v poslední řadě konkrétně s institutem smluveného rozvodu. Dále pak poskytnout aktuální a ucelený zdroj na otázky spojené s rozvodem a smluveným rozvodem, dle současné právní úpravy. Občanské právo totiž prošlo v poslední době značným vývojem směrem kupředu. Já se pak budu snažit ve své práci zachytit změny, které proběhly, více je poznat a porozumět těmto změnám a nakonec je ve své práci uceleně popsat.

Ve své práci se navíc zabývám úvahami de lege ferenda, kdy se přikláním k jistým

odlišným řešením od současné úpravy.

Tématu rozvodu manželství je věnováno široké spektrum odborné literatury, avšak občanské právo prošlo v současné době značnými změnami spojenými s rekodifikací občanského práva přijetím nového občanského zákoníku a v důsledku přijetí množství doprovodných novel. Hlavními teoretickými zdroji, ze kterých jsem čerpal, byly vedle samotného textu zákona, komentáře, vysokoškolské učebnice, právní periodika a judikatura.

Pro rozbor nové české právní úpravy jsem však využil převážně důvodovou zprávu k zákonu o zvláštních řízeních soudních a důvodovou zprávu k občanskému zákoníku. Vzhledem k tomu, že oba zákony jsou poměrně nové a teprve krátce účinné, neexistují prozatím k jejich obsahu samostatné publikace k danému tématu.

Při svém výkladu preferuji především metody gramatickou, která je spíše přímočarým výkladem právní normy z pohledu jejího textu, systematickou, která se zaměřuje na postavení určitého právního předpisu ve zkoumaném právním odvětví, komparativní, pomocí níž analyzuji obdobnou právní úpravu v jiných právních předpisech a teleologickou, jež poukazuje na smysl a účel rozebírané právní normy vzhledem právnímu předpisu jako celku.

Na začátek své práce osvětlím některé pojmy a historii rodinného práva. Poté se budu zvláště zabývat hmotně-právní, zvláště procesně-právní úpravou rozvodového práva a pokusím se vytvořit ucelený zdroj na dané téma. Nakonec shrnu své úvahy v kapitole de lege ferenda.

2 Definice pojmů

Rodinné právo je v současné době upraveno v o.z v části druhé. Kdy rodinné právo bylo v podstatě převzato z původního ZOR a začleněno do struktury o.z. V hlavě I potom uceleně upravuje manželství a všechny aspekty s ním spojené.

V této úvodní kapitole vysvětlím základní pojmy manželství, rodina a základní právní zásady, ke kterým se smluvený rozvod váže, aby měl čtenář ucelenější informaci o problematice, která je tématem této práce.

2.1 Manželství

V naprosté většině lidských společností a ve všech moderních státech existuje společensky a právně uznávaný svazek muže a ženy, které nazýváme manželstvím. Avšak napříč kulturami a společenstvími neexistuje jednotná a úplná definice pojmu manželství. Pohled na něj se totiž liší z hlediska geopolitických, kulturních a především náboženských aspektů.

Náboženství je potom samo o sobě velice důležitým aspektem pro charakteristiku manželství stejně jako na jeho historický vývoj, protože náboženství a pojem manželství spolu jdou v historii lidstva ruku v ruce.

Pojem manželství tedy v různých jeho podobách objevujeme po celé naší planetě a můžeme najít různé podobné znaky, které manželství identifikují nezávisle na právních definicích.

Jedním z primárních znaků manželství je citová blízkost osob. Jedná se o osoby, které jsou si v rámci společnosti téměř nejbližší. Jediné dva podobně blízké vztahy jsou mateřské pouto mezi rodiči a dětmi a sourozenecký vztah. Nejde samozřejmě paušalizovat, které pouto je nejbližší, ale obecně se svojí blízkostí citovou a společenskou tyto vztahy velmi podobají.

Dalším charakteristickým znakem je jednota majetku manželů. V minulosti byl majetek a privilegia v rámci manželství více kumulována na straně muže a naopak starost o chod domácnosti byl v rukách ženy. Tento model bývá v moderní době stírán emancipací ženy v moderní demokratické společnosti, avšak pořád je velmi pevně zakořeněn v naší společnosti a svým způsobem přetrvává dodnes.

Posledním znakem je doba trvání manželství, kdy je manželství považováno za trvalý svazek dvou osob. Toto opět neplatí ve všech případech a trvalost manželství je relativní

na celý život, ale zejména v dnešní době je to spíše výjimkou, než pravidlem.¹

R.F.Murphy manželství definuje jako trvalý svazek mezi mužem (muži) a ženou (ženami), který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z tohoto svazku vzejdou.²

Pokud jde o charakteristiku podle aktuální právní úpravy v o.z., tak je manželství definováno jako „trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“³

Toto zákonné ustanovení nepředstavuje vyčerpávající definici pojmu manželství. Jeho hlavním smyslem je totiž výslovně stanovit, co je typické pro vlastní podstatu manželství, resp. charakterizovat, bez čeho by manželství nebylo manželstvím (proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví manželstvím není).⁴

Manželství jako právní vztah pak může vzniknout pouze způsobem, který stanoví občanský zákoník.

To jest projevem vůle snoubenců, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře, čemuž se říká občanský sňatek, nebo projevem vůle snoubenců, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem registrované církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu podle jiného právního předpisu, což se označuje za sňatek církevní.

V důvodové zprávě k o.z. zákonodárce uvádí, že výraz „sňatečný obřad“ sice platná právní úprava dosud nezná, nicméně se jeví jako vhodné použít v zákonném textu přílehlavý pojem, který proces uzavření manželství vyjádří jednoduchým způsobem.⁵ Dle mého názoru se výraz neshoduje s původním pojmem charakteristickým pro uzavírání manželství, tj. „souhlasné prohlášení muže a ženy, o tom, že spolu vstupují do manželství,“ ale je to pojem širší, který přesahuje samotný projev vůle snoubenců a vhodně tudíž doplňuje již zažitá pojmosloví převzatá ze ZOR. Označuje totiž celé řízení spojené s uzavřením sňatku.

¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. České rodinné právo. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5, s. 50.

² Murphy, R. F.: Úvod do kulturní a sociální antropologie. SLON, Praha 1999, s. 73-74.

³ § 655 o.z.

⁴

⁵ Viz. Důvodová

(o.z.)

(o.z.)

Vyžaduje se svobodný a úplný souhlasný projev vůle. Zákonný výraz „úplný“ vykládáme jako projev dokonalý, bezvadný, řádný a perfektní.⁶

Úloha orgánu veřejné moci, respektive orgánu oprávněné církve, je zde stěžejní. Nejde pouze o osvědčení konsenzu muže a ženy, ale i součinnost oddávajícího, který pokládá snoubencům otázku, na základě, kterých potom dovozujeme souhlasný projev vůle. Matrikář má potom úlohu orgánu ověřujícího správnost postupů při sňatku.

Manželství potom vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství.

Z tohoto ustanovení o.z. dovozujeme další charakteristický zákonný rys a tím je, že manželství vzniká pouze mezi mužem a ženou.

Manželství se uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba, která jedná za orgán oprávněné církve, položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství. Kladnou odpovědí obou snoubenců potom vznikne manželství. Manželství vznikne i jinak, je-li zřejmé, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli. Zde je menší rozdíl oproti minulé právní úpravě, protože souhlas je nyní možno vyjádřit nejen slovy, ale jakýmkoli způsobem vyjadřujícím souhlas. Navíc vypadla část normy, která stanovuje, před kterým úřadem se sňatečný obřad musí uskutečnit. Dle mého názoru správně, toto určení, který orgán je oprávněn provádět sňatečný obřad, vyhrazuje zvláštnímu zákonu.⁷

Manželství je tudíž založeno jako dobrovolné a svobodné společenství. Dobrovolnost se tedy vyznačuje tím, že nikdo nemůže být do uzavření manželství nucen. A svoboda proti tomu vyjadřuje svobodu volby partnera. Toto pravidlo je samozřejmě do jisté míry upraveno zákonem, který nedovoluje například sňatky mezi příbuznými v přímé linii.

⁶ JANEČKOVÁ, Eva, Vladimír HORÁLEK a Karel ELIÁŠ. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 205 p. ISBN 80-720-1870-1.

⁷ Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení)

2.2 Rodina

Rodinou se podle sociologické definice rozumí skupina osob navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvím (nebo srovnatelným právním vztahem) nebo adopcí, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.

Velký sociologický slovník vymezuje rodinu jako "původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci" s hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů.⁸

Existuje potom několik variant uspořádání rodiny. Základní nukleární rodinu tvoří muž a žena a jejich děti, zatímco rozšířenou rodinu ještě rozšiřují prarodiče, tety, strýcové a bratřenci.

Rodinu lze však zároveň chápat jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny nejen manželskými a příbuzenskými, ale i jinými obdobnými vztahy a zvláště společným způsobem života.⁹

Další definice popisují rodinu prostřednictvím jejích základních funkcí reprodukční, sociálně ekonomické, kulturně výchovné, sociálně psychologické a emocionální.

Jozef VÝrost definuje rodinu následovně: „Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se potom vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně“.¹⁰

Z právního hlediska není rodina definována. Všeobecný zákoník občanský, platný do roku 1950, definoval rodinu jako rodiče se všemi jejich potomky. Nový občanský zákoník potom zmiňuje rodinu ve spojitosti s úpravou manželství, kdy hlavním účelem manželství je založení rodiny a v takovém případě hovoří o „rodinném společenství“ či „rodinné domácnosti“.¹¹

Ve své práci rodinu zahrnuji mezi základní pojmy zejména proto, že založení rodiny je jedním z hlavních účelů manželství. Manželství je potom fakticky spojeno s fungováním rodiny a ve většině případů nastupuje rozpad manželství v okamžicích, kdy rodina přestává

⁸ Velký sociologický slovník: II. svazek P-Z. Vyd. 1. Praha, 1996, s.749-1627. ISBN 80-718-4310-5.

⁹ Velký sociologický slovník: II. svazek P-Z. Vyd. 1. Praha, 1996, s.749-1627. ISBN 80-718-4310-5.

¹⁰ Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-717-8269-6.

¹¹

(o.z.)

plnit některou nebo více ze svých funkcí. Rodina je potom jeden z nejsilnějších argumentů pro smluvený rozvod, kdy jsou právě rodinní příslušníci ušetřeni zdoluhavého rozvodového procesu klasickým „sporným“ rozvodem.

2.3 Základní zásady

Pod pojmem základní zásady, či principy rozumíme soubor obecných právních kategorií, které lze formulovat na základě teoretického zobecnění těch charakteristik společenských vztahů, které jsou pro právní regulaci těchto vztahů významné.¹²

Na tomto místě zmíním základní principy, kterými je ovládáno rodinné právo a především manželství, které je podstatou mé diplomové práce.

Princip monogamie, kdy manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem, nebo vdanou ženou.

Princip rozlučitelnosti manželství, který je vyjádřen právem manželů na rozvod.

Zásada dobrovolnosti při uzavírání manželství, kdy žádný člověk nemůže být do manželství nucen.

Zásada rovnosti muže a ženy v manželství. Tato zásada nebyla v plné míře z historického hlediska až do dnešní doby akceptována. V zásadě mají oba manželé v manželství stejná práva a povinnosti.

Princip vzájemné pomoci, kdy členové rodiny mají povinnost pečovat o své rodinné příslušníky. Tento princip se potom projevuje zejména vzájemnou vyživovací povinností manželů.

Princip Blaha dítěte je nejvyšším smyslem existence rodinného práva vůbec, protože z účelu rodiny a tudíž i rodinného práva vyplývá jako nejdůležitější reprodukce, výchova dětí a socializace dětí do společnosti. Rodinné právo toto všechno upravuje. V soudních řízeních se tato zásada projevuje, tak že je na zájmy dětí vždy brán zřetel a jsou zohledněny.¹³ Nakonec by i rozumní manželé měli zohlednit tento princip a v případě rozvodu by měli tento princip respektovat v co největší míře. Tento princip vidím jako nejsilnější argument pro smluvený rozvod pro manželé s dětmi.

¹² HURDÍK, Jan a Josef FIALA. Úvod do soukromého práva. 3. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 158 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 386. ISBN 80-210-4112-9.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. České rodinné právo. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.

3 Historický vývoj manželství a rozvodového práva

Pro dokonalé pochopení institutu manželství a zániku manželství za trvání života obou manželů je nezbytné alespoň zběžně nahlédnout do historie těchto institutů. V této kapitole bude proveden exkurz do historie institutu manželství a rozvodu za dobu od vzniku institutu manželství v římském právu do současnosti. Římskoprávní úprava institutu manželství a rozvodu je založena na principu utilitarismu, kdy šlo především o to, upravit co nejvhodněji osobní a majetkové vztahy muže a ženy vytvářejících manželský svazek za účelem zplození a výchovy potomků a současně za ekonomického fungování rodiny, kdy se počítalo i s tím, že manželství může přestat tyto funkce plnit a bude potřeba takovýto svazek zrušit. Později se naopak pod vlivem církve začalo na manželství pohlížet jako na svátost, která má nerozlučný charakter a až na některé výjimky v případech, kdy soužití manželů nenaplnovalo církví uznávaný účel zplození potomků, bylo rozvedení manželství nepřípustné. V současnosti jsme se opět vrátili k pohledu na rodinu obdobně jako v římském právu, samozřejmě s ohledem na odlišnost dnešních společenských vztahů oproti starověku.

Institut manželství, který ovlivňuje naši právní kulturu, vznikl ve Starověkém Římě. Abychom pochopili pojetí manželství v římském právu je potřeba se zaměřit především na pojem *pater familias*, od kterého se odvíjí veškeré pohledy na manželství, protože právě tento termín je určujícím kritériem římského rodinného práva.

Pater familias znamená otec rodiny, nebo taky hlava rodiny. V římském právu se jednalo o dospělého muže, Římana, který nebyl pod mocí své původní rodiny, respektive jeho vlastního *patera familias*. Toto postavení mohl muž získat prakticky dvěma způsoby, buď že jeho otec zemřel nebo na základě tzv. emancipace, čímž byl propuštěn ze svého původního rodinného svazku a mohl se tak sám stát *paterem familias*.¹⁴

Klasickou římskou rodinu tudíž můžeme charakterizovat jako společenství osob a majetku, které bylo v moci muže, tzv. *patera familias*.¹⁵ Římské manželství nevznikalo na základě žádných zvláštních formalizovaných procesů, jak je tomu dnes.

Rozdílným rysem je také vůle manželů, kdy římské manželství plnohodnotně vznikalo pouze na základě projevu manželovi vůle uzavřít manželství. Účel manželství je naopak

¹⁴ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2. přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995, 280 s. ISBN 80-200-0545-5.

¹⁵ KADLECOVÁ, Marta, Karel SCHELLE, Renata VESELÁ a Eduard VLČEK. *Vývoj českého soukromého práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

shledáván shodným s účelem současným a to v tom směru, že primárním důvodem bylo a je, plození dětí a tím zachování rodové linie.

Jak už bylo jednou řečeno, římské právo nevyžadovalo pro vznik manželství žádnou specifickou proceduru. Byly však stanoveny podmínky pro uzavření manželství, jako je tomu dnes. Manželství mohli uzavírat pouze muž se ženou, osoba zdravá, dospělá. K uzavření manželství s osobou, která byla pod otcovskou mocí byl vyžadován souhlas patera familias. Tehdejší právní úprava byla založena na třech okruzích práv a povinností, jimiž byl pater familias vybaven a byla spojena se dvěma typy manželství v tehdejší Římě, manželstvím přísným a manželstvím volným.¹⁶

Prvním byla moc nad manželkou tzv. manus. Tato moc nad manželkou byla přímo spojena s výše uvedenými typy manželství. V případě přísného manželství, tedy se manus projevoval, tak že se manželka stala osobně a majetkoprávně zcela podřízena manželovi. Pokud však manžel byl stále v područí svého otce, byla v jeho područí také. V případě, kdy se manželka dostala do moci manžela, mívala postavení obdobné postavení jako děti, byla i označována jako sororis loci, jakoby dcera. Do úplné moci svého manžela se dostávala buď formou sakrálního obřadu, nebo dále mohla být symbolicky koupěna od svého otce, a nakonec mohlo dojít k neformálnímu sňatku, když manžel držel neformálně moc nad manželkou tím, že po dobu dvanácti měsíců setrvala manželka v manželství. Jestliže se pak manželka nevzdálila z manželského soužití po dobu nejméně tří dnů, vzniklo po uplynutí jednoho roku manželství přísné. Potom nastávala opět plná majetková podřízenost muži.¹⁷

Další skupiny oprávnění muže zmíním jen okrajově. Jsou jimi otcovská moc, tzv. patria potestas, která vyjadřuje rodičovskou moc nad dětmi. A nakonec mancipium, které spočívá v moci nad osobami, které se v římské rodině nacházely pouze dočasně, jako například otroci, dlužníci atd.¹⁸

Římané znali institut rozvodu avšak ne tak jak jej chápeme v dnešní době. Nejednalo se o soudní výrok ani nešlo o právní jednání. Stejně jako manželství v Římě neformálně vznikala, stejně neformálně mohla i zaniknout. Jednalo se de facto o ztrátu vůle muže setrvat nadále v manželství.

¹⁶ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2. přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995, 280 s. ISBN 80-200-0545-5.

¹⁷ KADLECOVÁ, Marta, Karel SCHELLE, Renata VESELÁ a Eduard VLČEK. *Vývoj českého soukromého práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

¹⁸ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0082-5.

Tuto svobodu rozvodů brzdily dobré mravy a povinnost vrátit věno. Nejběžnějším způsobem rozvodu bylo fakticky vyhnání manželky z domu za nějaký závažný prohřešek, například pro nevěru.¹⁹

Mnohem snazší možnost zániku manželství přinášelo manželství volné. Manžel měl díky tomu například právo zapudit i nevinnou ženu.²⁰

Postupem doby začaly být rozvody běžnou záležitostí a začal se vytrácet význam manželství. Vznikl například i tzv. konkubinát, což bylo soužití muže a ženy, kteří nebyli manželé, a děti narozené z tohoto svazku byly podle práva nemanželskými dětmi.

Daný vývoj byl k nelibosti především církve, protože nebyl v souladu s církevními hodnotami. Se vzrůstající důležitostí církve a tím i vzrůstajícím vlivem kánonického práva tak manželství získává postupem času opět na důležitosti.

Základní církevní hodnotou, tedy i předpokladem kánonického práva je, že nesmí být narušena svátost manželského svazku. Základními principy manželských vztahů jsou dle církve právě svátostná povaha manželství, monogamie a nerozlučitelnost manželství za trvání života manželů.²¹ Avšak i zánik manželství za trvání života manželů nebyl ani dle kánonického práva zcela vyloučen. Na Tridentském koncilu v letech 1545 - 1563 stanoveny důvody ukončení manželství. Prvním z důvodů ukončení manželství se stala rozluka. Rozluka spočívala v tom, že manželé žili odděleně, ale právně jejich manželský svazek existoval dál.¹) To bylo možné pouze z důvodu cizoložství nebo hrubého zacházení. Druhým způsobem bylo dovolání se u církevního soudu zneplatnění manželství, kdy podmínky pro ukončení manželského svazku byly velmi přísné a ojedinělé. Například proto, že manželé byli pokrevní příbuzní, anebo protože při uzavírání sňatku došlo k fyzickému či psychickému nátlaku. A posledním důvodem bylo prokázání, že manželství nebylo po svatbě naplněno fyzicky.

V období středověku je manželství ovlivněno v největší míře církví, náboženskými principy a hodnotami, což plyne i z toho, že spory mezi manžely rozhodovaly církevní soudy. Je kladen největší důraz na monogamii manželů a nerozlučitelnost manželů v průběhu manželství. Manželství mohlo zaniknout pouze smrtí jednoho z manželů, anebo z důvodů daných kánonickým právem.²²

¹⁹ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0082-5.

²⁰ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2. přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995, 280 s. ISBN 80-200-0545-5.

²¹ KADLECOVÁ, Marta, Karel SCHELLE, Renata VESELÁ a Eduard VLČEK. *Vývoj českého soukromého práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

²² VESELÁ, Renata a Karel SCHELLE. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 262 s. ISBN 80-864-3248-3.

Opět je zde vnímána vysoká podřízenost ženy v manželství a do určité míry přetrvávají také římskoprávní patria potestas a některé majetkoprávní instituty. Dostatečně závažným důvodem pro rozpad manželství je církví uznáno cizoložství ženy. Tehdejší právo dokonce připouští tu možnost, aby nevěrná žena byla zabita spolu se jejím milencem, pokud by byla při cizoložství přistižena. A to konkrétně jejím manželem nebo otcem, což je vnímáno jako mimosoudní řešení sporu.²³

Pravomoc církevních soudů rozhodovat manželské spory trvala do roku 1783, kdy byl vydán manželský patent Josefa II. a tato pravomoc byla přenesena na státní soudy.

Změnu v oblasti zániku manželství pak přinesl novelizovaný Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, který je sice stále pod vlivem kanonického práva, ale na druhé straně přináší nové možnosti zániku manželství. Tyto možnosti se pak liší podle náboženského vyznání manželů. Manželství tak mohlo být prohlášeno za neplatné, ukončeno smrtí jednoho z manželů nebo prohlášením za mrtvého a nově zrušeno rozlukou. Avšak pro katolíky byla rozluka zakázána až do roku 1919. Byl jim povolen pouze rozvod od stolu a lože, což znamenalo, že manželé spolu sice nemuseli nadále žít, ale právně k jejich rozvodu nedošlo. Židé mohli být rozloučeni z vůle manžela, v důsledku cizoložství manželky nebo na základě vzájemné dohody. Evangelíci mohli být rozloučeni z důvodu cizoložství, odsouzení do žaláře na 5 let a více, zlomyslného opuštění manžela, úkladů o jeho život, zlého nakládání či nepřekonatelného odporu.²⁴

Nejvýznamnějším zásahem do manželského práva a rodinného práva vůbec se stal tzv. "rozlukový zákon". Tato novela č. 320/1919 Sb. zavedla civilní sňatek a především zavádí možnost ukončit manželství rozlukou a to bez ohledu na náboženské vyznání manželů. Důvody pro rozluku jsou cizoložství, odsouzení do žaláře, fyzické či psychické týrání, duševní porucha, vedení zhýralého života, zlomyslné opuštění manžela po dobu delší než 6 měsíců, nepřekonatelný odpor a hluboký manželský rozvrat.

V poválečném období došlo ke značným změnám v oblasti rodinného práva. V důsledku komunistické ideologie a vnímání rodinných vztahů dochází k oddělení rodinného práva od práva občanského, což vede v roce 1949 ke vzniku zákona o právu rodinném, který nabyl účinnosti 1. ledna 1950.

²³ KADLECOVÁ, Marta, Karel SCHELLE, Renata VESELÁ a Eduard VLČEK. Vývoj českého soukromého práva. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

²⁴ VESELÁ, Renata a Karel SCHELLE. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 262 s. ISBN 80-864-3248-3.

Těmi nejzásadnějšími změnami, které tento zákon přinesl, jsou zavedení obligatorního civilního sňatku, který musel být uzavřen před věcně a místně příslušným národním výborem. Dále stanovuje čtyři zákonné překážky manželství, ruší patria potestas, zavádí rovné postavení manželů v oblasti rozhodování o výchově dětí, společném majetku a rozvodu.

V rámci zániku manželství dochází ke zrušení rozvodu od stolu a lože a také rozluky. Zákon naopak zavádí rozvod manželství. Pouze soud mohl manželství rozvést, jestliže z důležitých důvodů nastal mezi manžely hluboký a trvalý rozvrat. Soud tak zjišťoval vinu na rozvodu a nemohl manželství rozvést proti vůli nevinného manžela.²⁵

Pouze pokud oba manželé požádali o rozvod, pak soud mohl manželství rozvést, aniž by zjišťoval vinu. Soud naopak nemohl manželství rozvést v případě, že sice nastal trvalý a hluboký rozvrat mezi manžely, ale rozvod by byl proti zájmům nezletilých dětí.

Ve výše zmíněném případě posléze dochází k novelizaci v důsledku nárůstu nefunkčních manželství, která nemohla být rozvedena, protože manžel, který nenesl na rozvratu vinu, s rozvodem nesouhlasil. Proto bylo přijato zákonné opatření č. 61/1955 Sb., které stanovilo, že původní ustanovení sice platí, ale pokud spolu manželé již dlouhou dobu nežijí, a pokud to vyžadoval zájem společnosti, bylo možné manželství rozvést i přes nesouhlas nevinného manžela.

Další významnou novelu, která přispěla k vývoji problematiky rozvodu, představoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. V souvislosti s tímto zákonem vznikl nový institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů, který upravuje majetkové poměry manželů. Tento institut nebyl upravený v zákoně o rodině, ale v občanském zákoníku. V oblasti rozvodu manželství již soud nezjišťoval vinu na rozvodu, pouze měl povinnost uvést v odůvodnění příčinu rozvratu. Dále zákon uváděl, že ten manžel, který nebyl před rozvodem výdělečně činný, měl nárok na vyživovací povinnost vůči druhému manželovi a to jen na dobu nezbytně nutnou pro opatření si zaměstnání.

Právní úprava rozvodu předcházející současnou právní úpravu vychází ze zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Přijetím zákona č. 91/1998 Sb., který zákon o rodině novelizoval, došlo k zavedení tzv. nesporného rozvodu manželství, kdy se jednalo v podstatě o smlouvu manželů o rozvedení manželství, schválenou soudem.

²⁵ *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. 1. vyd. Editor Ladislav Vojáček, Jaromír Tauchen, Karel Schelle. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 437 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 393. ISBN 978-802-1056-138.

Současnou právní úpravou je potom fakticky přejetý zákon o rodině, přejetý a doplněný o nové funkční instituty do tzv. Nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.²⁶

²⁶ ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 336 s. Teoretik. ISBN 978-808-7576-663.

4 Rozvodová problematika obecně

Chápání manželství se od minulosti do současnosti velmi změnilo. Podoba manželství a vůbec postoje společnosti k manželství jsou výsledkem dlouhodobého vývoje, který se doposud neustálil. Především došlo k vývoji od instituce majetkové a zaopatřovací ve vztahu k ženám, k instituci založené převážně na osobním vztahu mezi mužem a ženou. Vliv na to má především nástup žen do zaměstnání, přiznání stejných práv oběma pohlavím a zmenšení vlivu církve na manželství. V této době je potom velmi patrná emancipace žen, která se dále prohlubuje.²⁷

Obecně manželství zaniká pouze z důvodů uvedených v zákoně, tj. smrtí jednoho z manželů, prohlášením manžela za mrtvého a rozvodem manželství.

Nově k těmto důvodům přibyl zvláštní důvod uvedený v §29 o.z. a to je změna pohlaví manžela.²⁸ Zákonodárce zcela správně zareagoval na trend moderní společnosti v oblasti medicíny, kdy stále častěji dochází ke změně pohlaví fyzických osob.

Tuto problematiku dřívější občanský zákoník vůbec neřešil. Dřívější praxe spočívala v tom, že zdravotnické zařízení zákrok neprovedly do doby, než byly upraveny poměry k nezletilým dětem a manželství nebylo rozvedeno.²⁹ Zákon však neřešil situace, kdy k zdravotnímu zákroku došlo v zahraničí a nastal stav, který byl poté v rozporu s právem ČR.³⁰

Nejčastějším důvodem zániku manželství však stále zůstává smrt jednoho z manželů. Rozvod je potom jediným způsobem zrušení manželství za života obou manželů.³¹

Avšak když se ohlédneme do statistiky zjistíme, že téměř každé druhé manželství zaniká rozvodem. Když se ohlédneme do minulosti vidíme, že se procentuální počet rozvedených

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*. 2. aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2003, 103 s. Právní rady. ISBN 80-722-6981-X.

²⁸k tomu §29 o.z. k této problematice stanoví, že změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb. Dále změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo registrované partnerství však zaniká. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu; soud rozhodne, a to i bez návrhu, jak bude každý z rodičů napříště o společné dítě pečovat.

²⁹ Registrované partnerství zrušeno

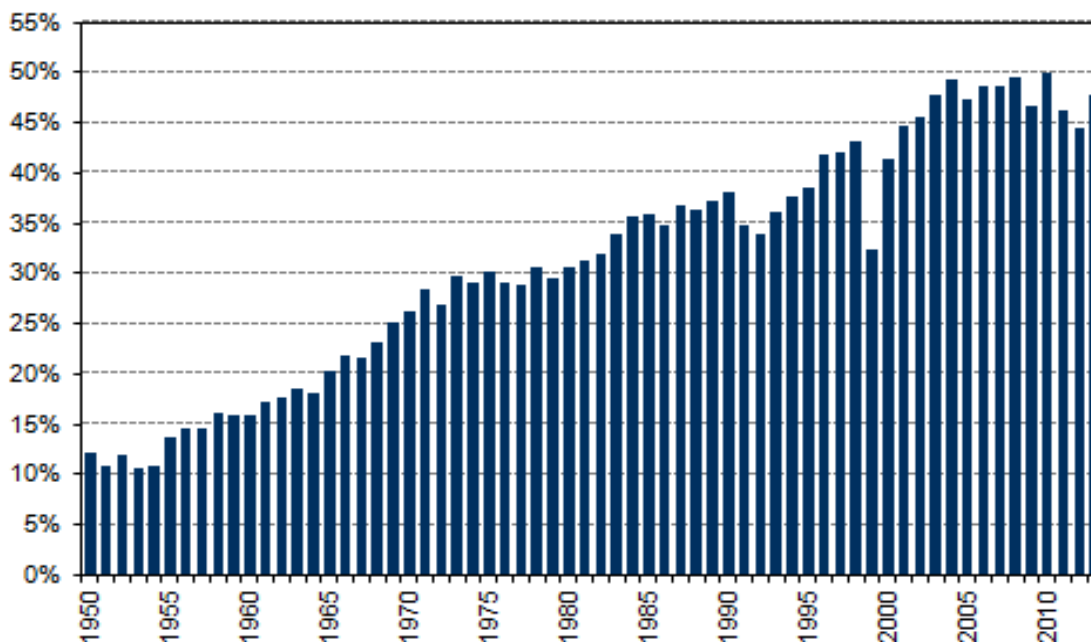
³⁰

(o.z.)

³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.

manželství neustále zvyšuje.³² Kladné odchylky v letech 1998 a 2012 jsou potom dány primárně změnou legislativy v oblasti rodinného práva. Na grafu je zcela evidentní, že legislativa má potom přímý dopad na počet rozvodů.

Úhrnná rozvodovost* v letech 1950-2013

* Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství následujících 35 let.

Není to dáno, změnou povahy obyvatelstva, nebo zvyšujícím se množstvím krachujících manželství. Spíše dochází ke kulturním změnám v pohledu na institut manželství a k řešení problémů v něm. To znamená, že se mění pouze způsob řešení krizí v manželství a rozvod je čím dál častěji považován za jednoduché a konečné řešení. Omyl je pravdou. Rozvod ve většině případů nebývá vůbec jednoduchý a jeho účinky na okolí mohou být velmi devastující.³³

Současná právní úprava možnosti ukončení manželství rozvodem upravuje dva základní typy rozvodu. Klasický „sporný“ rozvod, kdy se dokazuje příčina rozvratu a úpravu „smluveného“ rozvodu, nebo také rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Tyto dvě varianty jsou potom doplněny o tzv. „tvrdost-ní klauzuli,“ která možnosti rozvodu ztěžuje.

³² Viz. graf Rozvodovost. Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhurna_rozvodovost_v_letech_1950_2013

³³ KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 239 s. Psychologie (Portál). ISBN 978-80-7367-745-9.

Všechny typy jsou potom upraveny v jednotném řízení, ve kterém lze volně přecházet mezi variantami. Manželé, kteří uvažují o rozvodu, by měli primárně zvážit všechna rizika spojená s jednotlivými typy rozvodů. Vybraný způsob vedení rozvodu se totiž potom významně promítá do porozvodových vztahů.

U nás je od počátku účinnosti zákona o rodině a dále za účinnosti o.z. založena úprava rozvodů manželství pouze na jediném důvodu a to na kvalifikovaném rozvratu manželství.

Jednotlivé druhy rozvodů se potom odvíjejí od toho, zda se existence kvalifikovaného rozvratu prokazuje na základě shodných prohlášení manželů a příčiny rozvratu se nezjišťují, nebo se kvalifikovaný rozvrat a jeho příčiny dokazují, kdy je tento přístup dále korigován využitím tvrdost-ních klauzulí.

Rozvrat manželství je potom objektivní kategorií, která je specifikovaná svojí délkou a intenzitou. Jedná se tedy o objektivní vztah mezi manželi, který odůvodňuje ukončení manželství a je nutným důvodem pro rozvodové řízení. Rozvrat manželství je objektivní stav manželství, ze kterého vyplývá, že dříve tento stav byl jiný a nyní není pro některého z manželů přípustný.³⁴

Od důvodu rozvodu potom odlišujeme příčinu rozvodu, což jsou kategorie čistě subjektivní povahy jako nevěra, alkoholismus, násilí v rodině atd. a objektivní jako například neplodnost manžela.³⁵

V případech rozvodu manželů s nezletilými dětmi je kladen zvýšený důraz na ochranu zájmů nezletilých dětí. Ochrana nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti je nadto formálně vyjádřena poukazem na zvláštní řízení, v němž je třeba především rozhodnout, jaké budou poměry tohoto dítěte, po rozvodu manželství jeho rodičů.³⁶

4.1 Srovnání „smluveného“ a „klasického rozvodu“

Manželé rozhodnutí již dále neseťvat v nefunkčním manželství mají v dnešní době možnost vybrat si jakým způsobem bude rozvodové řízení probíhat. Toto rozhodnutí potom určuje, který ze zákonných úprav rozvodového řízení využijí. Respektive využijí na počátku jejich rozvodového řízení, kdy v pozdější fázích může dojít ke změně formy rozvodu,

³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.

³⁶ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zá (o.z.)

například v důsledku mediace, nebo naopak vlivem zjištění zraňujících informací citového charakteru. Takové změny potom reflektují reálný průběh rozvodového řízení a současné české právo na něj může pružně reagovat možnostmi tzv. přechodu mezi formami rozvodu, což umožňuje nová procesní norma.³⁷

Pro srovnání současné úpravy „sporného“ rozvodu a rozvodu „dohodou“ existuje mnoho úhlů pohledu. Ve všech ohledech potom v mých očích smluvený rozvod převažuje nad klasickým rozvodem.

Jako první bych zmínil psychickou zátěž všech dotčených osob spojenou s rozvodovým řízením. Ta je primárně spojena se zjišťováním příčin rozvratu manželství, kdy mnohé páry zabřednou do tzv. „Zákopové války,“ kdy na sebe z pozice síly hází špínu a jednájí spolu pouze prostřednictvím svých právních zástupců. Je potom pochopitelné, že popisování intimních situací, osobních citů a soukromých hádek, ke kterému dochází při klasickém rozvodu, je proces, který může velmi negativně poznamenat důstojnost člověka. Takový černý scénář je potom traumatizující pro všechny dotčené, zejména potom pro děti. Smluvený rozvod těmito situacím pomáhá předcházet a díky dohodě k tomuto fakticky nedochází.

Z hlediska času je opět zřejmé, že forma sporu je časově mnohem náročnější než možnost pouze podepsat několik smluv a navštívit soud, za účelem tzv. „potvrzení.“ Navíc dokazování v rámci jakéhokoli sporného řízení je jeho stěžejní částí, a proto samozřejmě také vyžaduje pečlivost. Je úplně běžné, že rozvodová řízení trvají několik let. Zejména, když se manželé soudí o děti.

Náklady jsou mnohonásobně nižší než tomu je u klasického řízení, které se může značně prodražit zase ve spojitosti s časem.

Z pozice dítěte je evidentní zájem na zachování dobrých vztahů mezi rodiči i v době po rozvodu, kdy díky smluvenému rozvodu bývají tyto vazby a mnohem méně nabourány než v případě klasického.

Výběr z těchto dvou variant bude záležet na vzájemném vztahu a postoji obou manželů. Pokud byly mezi manželi přerušeny citové vazby, které zde byly v době uzavření sňatku, ale jsou stále schopni se vzájemně respektovat, tolerovat a především spolu komunikovat, a chtějí se vyhnout výše zmíněným úskalím, mohou zvolit právě smluvený rozvod. Volba této formy rozvodu je vhodná zejména pro rozvádějící se páry, které si uvědomují, že jsou stále partnery se shodnými právy a povinnostmi, a pokud jde o rodinu s nezletilými dětmi, chtějí celý

³⁷ K tomuto tématu více v části práce zabývající se procesními normami.

rozvodový proces urychlit především kvůli nim.³⁸

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

5 Hmotněprávní úprava rozvodu manželství

Právní úprava rozvodu jako jednoho ze způsobů zániku manželství je v o.z. zakotvena v druhé části hlavě I, dílu 5, oddílu 2, a konkrétně v §755-758 o.z.. Avšak i některé další paragrafy o.z. se vztahují k rozvodu manželství, například §759 upravující následky zániku manželství a §760 a násl. upravující výživné mezi manžely.³⁹

5.1 Úprava sporného rozvodu v o.z.

Nový občanský zákoník přejímá v zásadě celou úpravu týkající se rozvodu manželství z dřívějšího zákona o rodině. Zákon stanoví, že manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Jedná se tedy o stav, kdy manželé nejsou jednotní v rozhodnutí se rozvézt, v některém jednotlivém aspektu vedení rozvodu, nebo v otázkách týkajících se poměrů po rozvodu řízení.

Oproti úpravě minulé byla vynechána část, která určovala, že soud může manželství rozvézt na návrh některého z manželů. Tato formulace patřila svojí podstatou do civilního procesu a nyní ji správně přejal ZZŘS.

Dalším drobným rozdílem v nové právní úpravě je přidání slova “nenapravitelně” do formulace zákonodárce. Z důvodové zprávy k o.z. vyplývá že slovo nenapravitelně vyjadřuje myšlenku, že se jedná o problém, o němž nelze předpokládat, že odezní.⁴⁰ Dle mého soudu bylo toto přidání slova vyjadřujícího nenapravitelnost zbytečné, protože z další části věty je patrné, že manželství vykazuje takové znaky, že nemůže být obnoveno.

. Soud, který potom rozhoduje o rozvodu manželství, dále zjišťuje objektivní existenci rozvratu manželství a přitom zjišťuje jeho příčiny.

Původní úprava v zákoně o rodině naproti tomu uváděla, že soud pouze bere v úvahu příčiny rozvratu manželství. Praxe ukáže co tato změna formulace v praxi bude znamenat, protože svým pojetím “zjišťuje příčinu” oproti dřívějšímu “bere do úvahy” se naskýtá otázka, zda soudy při aplikaci tohoto ustanovení budou postupovat podle zavedené praxe, nebo tuto formulační změnu vezmou za věcnou a budou více pátrat po příčinách rozvratu.

³⁹ ŠMÍD, Ondřej. Rozvod manželství nově. *Rekodifikace & praxe: Statě*. 2013, roč. 2013, č. 12, 4 str.

⁴⁰

(o.z.)

Takto formulovaná norma by mohla ospravedlnit a vézt k většímu hloubání soudů nad příčinami rozvratu a tím i k důkladnější charakteristice rozvratu jako takového. Toto by potom mohlo mít závažné důsledky pro rozvedené manžele, s ohledem na majetkové vyrovnání, délku trvání rozvodového řízení, rozhodování o bydlení a výživném a zejména pak ve větším nabourání citových vazeb, způsobených samotným rozvodem.

Tímto černým scénářem výkladu úpravy v novém občanském zákoníku bychom se vraceli k vymezení povinnosti soudu “zjišťovat příčiny” rozvratu formulovaném v zákoně o rodině před novelou v roce 1998. Tato právní úprava brala rozvodové řízení jako hodnocení chování manželů a umožňovala morální odsouzení některého z manželů. Tím pádem fungovala i jako jakási satisfakce poškozenému manželu. Z této úpravy byl potom patrný zájem na označení osoby viníka na rozvratu manželství a označení jeho negativního jednání směřujícímu k rozpadu manželství.

Otázkou je proč zákonodárce udělal tento krok, proti stávající úpravě a vrátil se v rozporu s programovým tvrzením důvodové zprávy svým způsobem k verbální úpravě socialistické. Z důvodové zprávy k o.z. týkající se tohoto ustanovení to není zřejmé, proto bude jen na praxi soudů jak s touto otázkou naloží. Zda si toto pojetí vyloží věcně a bude na něj brát zřetel, nebo pouze jako jinou formulaci téhož, řečeného v dřívějším převzatém zákoně o rodině.

Dle mého názoru zákonodárce takový výklad nezamýšlel a věcný základ by měl vycházet z pouhého zjištění existence rozvratu manželství. Tím pádem by zůstala zachována současná praxe. Rozdíl je potom pouze jazykový a ne věcný.

5.2 Tvrдост-ní klauzule

Stejně jako byla zachována úprava sporného rozvodu, je také zachován institut tvrdost-ní klauzule a je přímo převzatý do o.z.. Tvrдост-ní klauzule funguje jako speciální ustanovení, vůči spornému rozvodu a smluvenému rozvodu. Brání soudu manželství v některých výjimečných případech rozvézt.

Aby došlo k uplatnění tvrdost-ní klauzule musí nastat splnění podmínek zákonem definovaných, které slouží k ochraně dvou subjektů, v prvé řadě nezletilého dítěte manželů a dále k ochraně druhého manžela, který žalobu o rozvod nepodává.⁴¹

Občanský zákoník rozlišuje, stejně jako předchozí úprava, dvě formy tvrdost-ní klauzule, a to:

⁴¹ Manželu, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel

5.2.1 Dětská tvrdost-ní klauzule

Prvním důvodem je, že by rozvod manželství byl v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody, přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu.

, které není plně svéprávné a pochází z manželství o jehož rozvod se jedná.⁴²

Z formulace zákonné normy je patrné, že dítě musí být dítětem obou manželů a nikoli pouze dítětem jednoho z nich.

Důvodem nerozvedení manželství potom je, že dítěti by pro zvláštní okolnosti vyskytující se na jeho straně byla způsobena újma v rozporu s jeho zájmem. Za zvláštní důvody je zejména považován zdravotní stav dítěte, který předpokládá takovou náročnost péče o dítě, kterou mohou zajistit pouze oba rodiče společně. Dalším důvodem může být situace, kdy dítě v takovém psychickém stavu, že je vázáno na oba rodiče a rozvod by mu přivodil újmu.

Soud v průběhu řízení pečlivě zvažuje všechny okolnosti a podmínky v jakých je nezletilé dítě před rozvodem a v jakých podmínkách se ocitne po rozvodu manželství. Tyto sleduje z vlastní iniciativy, kdy zákonodárce dává soudu povinnost zkoumat podmínky pro zachování manželství než manželství rozvede. Musí proto alespoň minimálně vznést dotaz na opatrovníka jmenovaného soudem v řízení o úpravě poměrů k tomuto dítěti na dobu po rozvodu. V tomto procesu posuzování soud bere v úvahu materiální podmínky, psychické a sociální.⁴³

Dětská tvrdost-ní klauzule lze uplatnit i v případě smluveného rozvodu, kdy zájem dítěte má vždy přednost před zájmem jeho rodičů na rozvodu manželství. Takové manželství soud nerozvede i přesto, že se manželé dohodli na všech okolnostech a splnili-by všechny podmínky pro rozvod dohodou.

5.2.2 Manželská tvrdost-ní klauzule

Druhým důvodem, pro to, aby manželství nebylo rozvedeno je rozpor se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let.

⁴²

(o.z.)

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

Pro využití tvrdost-ní klauzule se nevyžaduje, aby byl manžel chráněn klauzulí úplně nevinný, postačí, že se na rozvratu manželství převážně nepodílel.⁴⁴

Pro ztížení rozvodu je potom nutné splnit několik zákonných podmínek. Manžel, který se rozvézt nechce se na porušení manželských povinností převážně nepodílel, musí mu hrozit vznik zvláště závažné újmy a jsou zde dány mimořádné okolnosti svědčící pro zachování manželství. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Zároveň je zde dáno změkčující pravidlo, protože když manželé spolu nežijí tři roky, nelze rozvodu bránit i po splnění výše zmíněných podmínek.

Takovými situacemi mohou být například manželka bezprostředně po porodu, která je na mateřské dovolené a žije v nemovitosti druhého manžela. V takovém případě je zde bezprostřední mimořádnou okolností šestinedělí ženy po porodu a potřeba zajistit péči o novorozeně, ze strany druhého manžela. Dále pak hrozba závažné újmy spojené s potřebou materiální, tzn. bydlení. Další situací, kdy by mohlo být zachováno manželství je například situace invalidní osoby, která bez případné pomoci manžela nemůže dále fungovat.

Mimořádnou situací svědčící pro zachování manželství lze dále spatřovat v okolnostech týkajících se vysokého věku manželů, zdravotního stavu manželů, závažného onemocnění, nebo třeba předpokládaná dlouhodobá léčba.⁴⁵

Újmou naopak nelze mýnit stav spojený s vypětím, způsobeným rozvodem. Takový stav je pochopitelně spatřován z pohledu rozvádějících se manželů zcela běžně, ale nelze jej zaměnit za situace, které zákonodárce považuje za natolik závažné, aby manželství nerozvedl.

S touto spojitostí musíme uvést i rozdíl oproti úpravě v zákoně o rodině, kdy o.z. vypustil část znění, že manžel, který je chráněn tvrdost-ní klauzulí, musí vyjádřit před soudem nesouhlas s rozvodem.

Manžel, který se však rozvodu brání musí stejně jako v dřívější úpravě v zákoně o rodině nesouhlas vyjádřit.

Tvrdoost-ní klauzule ztěžující rozvod se však neuplatní v případech, kdy spolu manželé nežijí déle než tři roky. Po takové době nelze očekávat, že by se stav manželství zlepšil a nelze očekávat a vynucovat další setrvání ve svazku. V takové situaci by potom, hrozil vznik paralelních rodin a formálního svazku, který by stejně neplnil svoji funkci. Samozřejmě by to také mělo své dopady v majetkové sféře manželů, kdy tříletá doba, kdy spolu manželé nežijí,

⁴⁴ ŠMÍD, Ondřej. Rozvod manželství nově. *Rekodifikace & praxe: Statě*. 2013, roč. 2013, č. 12, 4 str.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

je dostatečně dlouhá na to, aby vznikaly případné konflikty při disponování s majetkem manželů.

Tvrdoší klauzuli naproti tomu nelze uplatnit v případě smluveného rozvodu, kdy v opačném případě by soud samovolně a autoritativně zasahoval do rozhodnutí manželů manželství ukončit. Tato praxe by totiž odpovídala úpravě z dob sedmdesátých let.

Naproti tomu v případě, že manžel, který s rozvodem nesouhlasí, neunesse břemeno důkazní, při dokazování skutečností rozhodných pro zachování manželství, soud manželství rozvede. Břemeno důkazní potom spočívá v dokázání hrozby vzniku zvláště závažné újmy a existenci okolností svědčících pro zachování manželství.

5.3 Smluvený rozvod dle o.z.

Smluvený rozvod, nebo také rozvod dohodou manželů. Dalším označením je nesporný rozvod a zákonodárcem vytvořený termín rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Ve své práci využívám převážně pojmy smluvený rozvod, nebo rozvod dohodou. Takové označení je vhodné s ohledem na právní konstrukci, která stojí na principu dohod, kdy v případě, že jsou splněny všechny ostatní zákonné podmínky opravňují manželé k rozvodu. Manželé mají za splnění určitých podmínek právní nárok na rozvod manželství.

Účelem této úpravy rozvodu, která byla zavedena velkou novelou zákona o rodině v roce 1998, je komplexní vyřešení všech právních následků s rozvodem spojených v okamžiku samotného rozhodování o rozvodu.

Tato forma rozvodu předpokládá ze strany manželů určitou míru spolupráce a porozumění. Smyslem úpravy smluveného rozvodu je důstojně vyřešit rozvod manželství a řešení právních následků ve vztahu k majetku, bydlení a nejvíce ve vztahu k dětem po rozvodu manželství. Jedná se o kultivovanější formu zániku manželství než je tomu u sporného rozvodu, protože nezabíhá do takzvaného bahna manželských vztahů. Díky tomu jsou potom dopady na okolí a společenské vazby mezi bývalými manželi po rozvodu daleko méně porušené a samotný rozvod není natolik bolestivým procesem. Nesporný rozvod nabízí alternativu a možnost cesty rozchodu manželů bez emocí a možná i trochu v dobrém.⁴⁶

Podle důvodové zprávy k o.z. představuje smluvený rozvod řešení nejen pro ty, kdo jsou schopni se přes rozpory v manželství dohodnout v otázce jeho ukončení a otázkách s tím

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

souvisejících, ale také pro ty, kdo sami, z náb
rozvod žádat.⁴⁷

nemohou o

Pozitivem rozvodu dohodou je dále fakt, že nedochází k dalšímu vyhrocení vztahů a zvýšení vzájemné nevraživosti, která je běžně spojena s klasickým rozvodem. Takováto nevraživost je potom přímo úměrná času, po který řízení trvá a dále okolnostem intimní povahy, které vyplouvají v průběhu klasického sporného rozvodu na povrch.⁴⁸

Samotná příprava smluveného rozvodu je potom poněkud složitější, protože se vyžaduje vzájemná součinnost manželů a vůle dohodnout se. Smluvený rozvod předpokládá vyřešení určitých otázek před zahájením samotného řízení.

Stejně jako v zákoně o rodině soud rozhodující o rozvodu vlastně neprojednává spor, ale pouze zjišťuje, zda manželé chtějí a tvrdí totéž a zda splnili stanovené formální požadavky. Jsou-li všechny podmínky, resp. požadavky splněny a absentuje tu zvláštní zájem dítěte, soud manželství rozvede. Úvaha se tedy popřípadě týká pouze zájmu dítěte.

Podle o.z. jde o situaci, kdy se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý manžel připojí. Formu připojení se k návrhu o.z. nestanoví, k tomu se dále váží procesní ustanovení ZZŘS. V takovém případě soud manželství rozvede, aniž by zjišťoval příčiny rozvratu manželství, a to v případě, dojde-li k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu je pravdivé.

Nový občanský zákoník nově stanoví podmínku, že manželství rozvede, pouze v případě, že shodná tvrzení účastníků, pokud se jedná o rozvrat manželství a záměr dosáhnout rozvodu jsou pravdivá. Další podmínkou smluveného rozvodu je tedy pravdivost shodných tvrzení manželů. S ohledem na procesní úpravu by potom mohl provádět další důkazy, jiné než účastníky navržené. K tomu viz. více v části zabývající se procesním právem. Fakticky však nemá důvod o pravdivosti shodných tvrzení manželů pochybovat.

U smluveného rozvodu je předpokládána existence kvalifikovaného rozvratu manželství a soud dále žádné příčiny nezjišťuje. Je-li tedy ze shodných tvrzení patrné, že vznikl mezi manželi kvalifikovaný rozvrat a že se oba manželé chtějí rozvézt. Dále, že rozvod není v rozporu se zájmem nezletilých dětí a jsou schváleny všechny dohody. Soud neprověřuje a

⁴⁷

(o.z.)

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*. 2. aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2003, 103 s. Právní rady. ISBN 80-722-6981-X.

nehodnotí skutečnosti, které účastníci uvedli jako důvod ztroskotání jejich manželství. Soud nezjišťuje dále příčiny rozvratu manželství a manželství rozvede.

K tomu lze dodat, že konstrukce smluveného rozvodu je založená na nevyvratitelné právní domněnce existence kvalifikovaného rozvratu manželství a to proto, že zde není přípustný důkaz opaku.

K tomuto přistupují kumulativně další podmínky.

Manželství ke dni zahájení řízení, tj. ke dni podání návrhu na rozvod, trvalo nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí. V případě nesplnění těchto podmínek by se muselo dále postupovat podle ustanovení o sporném rozvodu, kdy by se musel dokazovat kvalifikovaný rozvrat manželství.⁴⁹

Zákon potom definuje přesně pojem, kdy spolu manželé nežijí, tj. netvoří-li manželské či jiné rodinné společenství, bez ohledu na to, zda mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společenství zjevně obnovit nechce. Není potom třeba, aby manželé měli formálně i oddělené bydliště. Nezáleží na tom, zdali spolu manželé bydlí či nikoliv, popřípadě vedou-li rodinnou domácnost. Manželé, kteří spolu žijí, tak mohou bydlet odděleně, třeba z důvodu dlouhodobé pracovní cesty, a naopak manželé, kteří spolu bydlí, nemusejí spolu žít jako manželé. Skutečnost, že spolu manželé šest měsíců nežijí soud neprověřuje v případě shodného tvrzení účastníků. Dané ustanovení by mělo napomoci lépe řešit otázku povinností a práv manželů v „přechodném období“, než se manželé fyzicky rozejdou.⁵⁰

Manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil. Úprava tedy motivuje rodiče, aby se dohodli na úpravě poměrů ke svým nezletilým dětem, protože nestačí, aby soud pouze upravil poměry rodičů k nezletilým dětem. Musí jít o vzájemnou dohodu, kterou posléze soud výslovně schválí.

Úprava smluveného rozvodu dovoluje rozvod realizovat, pouze pokud není dán zvláštní zájem nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, na zachování manželství rodičů.

Manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů do budoucna, na úpravě svého bydlení pro dobu po rozvodu a popřípadě se domluvili na výživném.

Všechny tyto dohody musí mít písemnou formu a musí být úředně ověřeny.

⁴⁹ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve

⁵⁰

(o.z.)

(o.z.)

5.4 Úprava jednotlivých dohod

5.4.1 Dohoda o poměrech k nezletilým dětem

Manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se musí dohodnout na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu musí schválit. Rozhodnutí soudu potom musí spočívat pouze ve schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem. Nejedná se o rozhodnutí ve věci úpravy poměrů nezletilých, v takovém případě by se nejednalo o dohodu. V případě, že by tato otázka nebyla opatrovnickým soudem vyřešena a dohoda rodičů nebyla schválena, by nebylo možné manželství rozvézt pomocí ustanovení o smluveném rozvodu a nastoupilo by řízení o rozvodu sporném.⁵¹

Schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem nemůže být spojeno s řízením o rozvod manželství, protože řízení o rozvod je vždy řízením sporným s jistými odchylkami, zatímco řízení o poměrech dítěte je řízením čistě nesporným, kde soud nefiguruje pouze v roli „rozhodčího“, nýbrž sám je aktivní v nalezení spravedlnosti a dosažení účelu řízení, tj. v dosažení veřejného zájmu.

5.4.2 Dohoda o vypořádání vzájemných majetkových práv

Ze zákonného ustanovení § 757 o.z. vyplývá nutnost vyřešení majetkových poměrů jako podmínka pro rozvod manželství. Takováto dohoda potom musí splňovat určité právní náležitosti a musí mít svoji právní úroveň.

Tato dohoda potom musí obligatorně zahrnovat vypořádání společného jmění manželů. Jako praktická se potom jeví i dohoda o vypořádání podílových spoluvlastnictví manželů a dalších práv, která ovšem není ze zákona pro rozhodnutí o rozvodu relevantní.

Zákon potom pro platnost dohody požaduje písemnou formu a úředně ověřené podpisy účastníků. Zákon nevylučuje formu notářského zápisu, kterou lze vzhledem ke složitosti vztahů a s ohledem na množství a velikost majetku, pouze doporučit. Forma notářského zápisu má charakter veřejné listiny, soud se potom dále nemusí zabývat jejím obsahem a umožňuje opatřit listinu doložkou o přímé vykonatelnosti. Vykonatelnost potom bude poplatná zejména situacím, kde součástí vypořádání bude závazek jednoho z manželů vyplatit určitou finanční částku, popřípadě vydat věc.⁵²

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

Dle mého soudu by měl vypracovat dohodu o vypořádání majetku advokát s patřičnou specializací, a to z důvodů právní jistoty a složitosti.

Dohoda musí obsahovat ustanovení o odkládací podmínce dle § 548 odst. 2 o.z.. To znamená, že právní účinky dohody nastanou ke dni právní moci rozsudku o rozvodu manželství.

Dohoda by dále měla obsahovat generální klauzuli pro případné dodatečného vypořádání manželů s majetkem, který nebyl původně zahrnut v dohodě a později může vyjít najevo. V případech, kdy generální klauzuli dohoda obsahovat nebude, lze potom v době do tří let po rozvodu manželství uzavřít dodatečnou dohodu o nevypořádaných majetkových právech.

Takový postup je možný pouze do tří let od rozvodu, poté nastupuje nevyvratitelná právní domněnka dle §741 o.z., že hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo domácnosti výlučně jako vlastník užívá. Co se týká ostatních věcí movitých a věcí nemovitých jsou v podílovém spoluvlastnictví obou, kdy jejich podíly jsou stejné. Stejně se potom bude postupovat i u ostatních majetkových práv, dluhů a pohledávek, kdy společně náleží oběma a jejich podíly jsou stejné.

Při uzavírání dohody o vypořádání společných majetkových práv musíme brát ohled i na ustanovení chránící věřitele a totiž, že práva věřitelů nesmí být dohodou manželů o vypořádání jejich vzájemných majetkových práv dotčena.⁵³

5.4.3 Dohoda o vypořádání práv a povinností společného bydlení

Zákon má zřejmě na mysli vypořádání titulu k bydlení. Stejně jako zákon o rodině i o.z. tuto otázku blíže neřeší. Důvodová zpráva se k této věci také nevyjadřuje.

Z podstaty věci půjde zejména o situace, kdy manželé užívají nedružstevní byt na základě společného nájmu bytu manželé. Manželé se potom musí dohodnout, že dnem právní moci rozsudku zaniká právo společného nájmu manželé, a který manžel potom do těchto práv nastupuje jako výlučný nájemce bytu. Podstatnou částí dohody by potom měla být i lhůta k vystěhování druhého manžela. Není vyloučeno ani zajištění bytové náhrady a dohoda o způsobu užívání bytu do doby, než bude bytová náhrada zajištěna. Z pohledu právní jistoty a možnosti vzniku dalších konfliktních situací je toto i doporučováno.

Další situací je, když manželé užívají družstevní byt, který nabyt jeden z manželů před uzavřením manželství. Potom okamžikem zániku manželství zaniká právo společného nájmu bytu přímo ze zákona. Avšak vzniká nárok manžela na bytovou náhradu, proto by opět měla

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

dohoda obsahovat způsob zajištění této bytové náhrady a způsob užívání bytu do okamžiku zajištění této bytové náhrady. Je možná i dohoda o finančním vypořádání v souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů.

Dalším případem je užívání družstevního bytu, kdy právo užívání bytu vzniklo jednomu, nebo oběma manželům za doby trvání manželství. Manželé se potom musí vzájemně dohodnout na tom, kdo bude výlučným nájemcem bytu jako člen družstva.

Jeden z manželů je nájemcem služebního bytu. V tomto případě druhému manželu nikdy nevznikl společný nájem k bytu a je možná pouze dohoda o ohledně lhůty k vystěhování z bytu a zajištění bytové náhrady, popřípadě způsob užívání do okamžiku zajištění bytové náhrady.

Posledním případem je situace, kdy jsou manželé vlastníky bytu, či domu. Potom nastávají dvě situace.

První je případ, kdy je nemovitost součástí společného jmění manželů. Potom dohoda o vypořádání společného bydlení bude součástí dohody o vypořádání společného majetku. Manželé se potom mohou dohodnout, že nemovitost připadne jednomu z nich, vytvoří podílové spoluvlastnictví, reálně rozdělí nemovitost, zřídí věcné břemeno, nebo přenechají věc, smlouvou ve prospěch třetí osoby, do užívání třetí osobě, například dítěti. U všech těchto řešení potom nastávají účinky až vkladem práva do katastru nemovitostí.

Druhým případem je, že nemovitost je v podílovém spoluvlastnictví manželů, potom bude postup obdobný jako v případě, kdy je věc součástí společného jmění manželů. Účinky potom opět nastanou vkladem do katastru nemovitostí.⁵⁴

5.4.4 Dohoda o vyživovací povinnosti

Z dikce zákona, kdy zákonodárce použil slovní spojení “případné výživné pro dobu po rozvodu,” je patrné, že dohoda o výživném není obligatorním znakem a podmínkou pro smluvený rozvod. Významným ukazatelem je potom slovo “případné,” které vyjadřuje možnost a ne povinnost, nebo obligatorní náležitost. S tímto názorem potom souhlasí i většina právní obce.

Dalším ukazatelem je potom zákonná úprava výživného, které je přiznáváno manželovi pouze po splnění množství podmínek stanovených v § 760-763 o.z.. Důvodová zpráva se k této problematice dále nevyjadřuje.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

Zajímavou situací potom bude, když vyživovací povinnost manželu vznikne až v době po rozvodu, kdy nebyla uzavřena dohoda o vyživovací povinnosti. Jedná se o situace výjimečné, kdy manželé nastalé změny nemohli předvídat. Soud potom právo na výživné manželu přizná i při absenci jakékoli dohody, když se prokáže, že důvody pro které se není rozvedený manžel schopen sám žít nastaly v době, kdy manželství trvalo.

Podobný bude postup při vzdání se nároku na výživné, v případech, kdyby se prokázalo, že skutečnosti odůvodňující nárok na výživné vznikly v době trvání manželství. Takové vzdání nároku na výživné by potom bylo neplatné a manžel by měl možnost se nároku domáhat u soudu.⁵⁵

Samotné výživné potom může být přiznáno v pravidelných opakujících se dávkách, nebo jednorázovou částkou. Toto je čistě na dohodě mezi manželi.

5.5 Neplatnost dohod

V případě zjištění neplatnosti některé ze smluv soud nemůže manželství podle §757 o.z. rozvézt. V takovém případě soud uloží přiměřenou lhůtu pro sjednání nápravy a předložení platných dohod. V opačném případě by byl nucen pokračovat podle ustanoveních o klasické sporném rozvodu a musel by zjišťovat příčiny rozvratu manželství. Soud však ve většině případů pouze zkoumá, zda byly dohody předloženy a v odůvodnění rozsudku toto pouze konstatuje. Blíže se jimi nezabývá.

Katastrální úřad má ve spojitosti s tímto problémem v řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí povinnost zkoumat, zda bylo manželství rozvedeno dle §757 o.z.. V případě, že by se soud řídil ustanoveními o sporném rozvodu, nebylo by možné na základě těchto dohod provést zápis do katastru nemovitostí. Dohody jsou totiž účinné až okamžikem rozvodu a to pouze smluveného rozvodu. V případě, že by došlo ke změně formy na klasický rozvod, katastrální úřad by nesměl vypořádání akceptovat.

Důvodová zpráva potom uvádí, že za současného procesního stavu se nelze nijak vypořádat s případnou neplatností dohody předložené soudu v případě, že by manželství bylo rozvedeno. (. pro duševní poruchu).⁵⁶ Jak by se taková situace řešila mi není jasné. Dle mého názoru by taková smlouva musela zůstat platná i přes zjevný rozpor s právním řádem.

⁵⁵ ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 336 s. Teoretik. ISBN 978-808-7576-663.

⁵⁶ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

(o.z.)

6 Procesně-právní úprava rozvodu

6.1 Úvodní slovo k nové právní úpravě

S účinností nového občanského zákoníku vešla v platnost i velká novela občanského soudního řízení, která zavádí nové pořádky do civilního procesu. Zároveň byl přijatý zákon o zvláštních řízeních soudních, který upravuje zvláštní řízení, svojí podstatou specifická a nesporná řízení. Tento zákon uceleně upravuje problematiku nesporných řízení a řízení, které svými odchylkami byly natolik odlišné od řízení sporného, že je bylo vhodné upravit ve zvláštním zákoně.⁵⁷

K zákonné iniciativě, která se rozhodla radši přijmout novelu OSŘ a upravit zvláštní řízení v novém zákoně se vyjadřuje důvodová zpráva k ZZŘS, kdy zákonodárce přijal a upřednostnil tuto variantu řešení.

Jako varianty se zákonodárci jeví tři možnosti. První byla celková rekodifika
vytvořený kodex by mohl odstranit množství chyb, nepřehledností a nesystematičností, které vznikaly v průběhu let novelizacemi občanského soudního řádu. by tento kodex již nadále nebyl poznamenán dobou a společenskými podmínkami, ve kterých vznikal občanský . Proti tomu se však jeví fakt, že není možné rekodifikaci v takovém rozsahu uskýt a učinit bez široké diskuze se všemi dotčenými subjekty a orgány. Z pohledu praxe bylo také dále namítáno, že v situaci, kdy soudy, právníci i účastníci budou muset uzpůsobovat a do praxe uvádět novou hmotněprávní úpravu, přispěla by úplně nová úprava procesního předpisu k daleko větší nestabilitě a nepředvídatelnosti civilního procesu.

Druhou možností zákonodárce byla možnost novelizovat stávající OSŘ. Jelikož však nové hmotné soukromé právo přineslo velkých změn, které bylo nezbytné do procesního kodexu zapracovat, znamenalo by to také rozšířit množství paragr a změnit celkovou systematiku stávající normy. Konkrétní nové instituty a úpravy se nejvíce dotkly části třetí hlavy páté občanského soudního . Rozsáhlá novelizace by s největší pravděpodobností ještě více zneřehlednila stávající úpravu, když by muselo být zapracováno větší množství výjimek ze standardního průběhu sporného procesu. To by mohlo vést až ke kolapsu soudnictví a neúměrnému přetěžování soudů.

⁵⁷ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

Poslední variantou bylo rozdělení civilního procesního kodexu na dva samostatné předpisy. Občanský soudní by upravoval výlučně řízení sporné a nový zákon o zvláštních řízeních soudních nesporná řízení a jiná zvláštní řízení. Mezi oběma zákony by byl vztah speciality a subsidiarity, kdy speciálním zákonem bude zákon o zvláštních řízeních soudních.⁵⁸

S ohledem na vše shora uvedené se zákonodárci jevílo nejvhodnějším legislativním řešením v rámci harmonizace právě

, přičemž první zákon bude upravovat pouze řízení sporná, v nichž platí první definice účastníků řízení, a druhý zákon bude upravovat řízení nesporná, kde platí druhá definice účastníků řízení, a jiná zvláštní řízení, která jsou definována třetí definicí účastenství.

Navržená legislativní úprava spočívá v tom, že současný občanský , v rámci jehož novelizace dojde ke zrušení absolutní většiny ustanovení části třetí hlavy páté, nazvané zvláštní ustanovení, a dále ke zrušení těch ustanovení, která se vztahují k řízení v nesporných a jiných zvláštních řízeních, kdy zejména se uplatňují výjimky z klasické procesní úpravy, bude upravovat pouze řízení sporné. Vedle takto novelizovaného občanského je vypracován zcela nový zákon o zvláštních řízeních soudních, který komplexně upravuje civilní soudní říze

59

Jestli toto řešení zákonodárce bylo v dané situaci vhodné ukáže až budoucí praxe. K mému názor pak blíže v kapitole úvahy de lege ferenda.

6.2 Řízení o rozvod manželství a jeho specifika

Řízení upraveno jako zvláštní řízení, které spojuje prvky sporného a nesporného řízení dohromady. A to zejména proto, že vykazuje takové výrazné procesní odlišnosti a odchylky oproti řízením, v nichž se postupuje dle občanského

Právní úprava řízení o rozvodu manželství předpokládá použití převážně výjimek zvláštní části ZZŘS obecné části zákona se potom použije subsidiárně v těch případech, kde chybí speciální úprava a nebo nejsou stanoveny výjimky. Oproti minulé právní úpravě civilního

⁵⁸Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních (ZZŘS)

⁵⁹ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 362 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.

procesu je právní úprava nyní koncentrována a namísto čtrnácti procesních výjimek z pravidel platných pro řízení sporná vychází právní úprava ze čtyř výjimek z pravidel platných pro řízení sporná.⁶⁰

Právní úprava je nyní rovněž koncipována tak, aby umožňovala překlápění řízení o rozvod manželství z režimu rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu, který je někdy považován za obdobu řízení nesporného, do režimu rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu, který se řídí občanským soudním řádem soustředěnými v obecné i zvláštní části.

6.2.1 Místní příslušnost

Místní příslušnost pro řízení o rozvod manželství je založena stejně jako za původní právní úpravy v § 88 písm. a) OSŘ. Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení.

Důvodem pro ustanovení právě této místní příslušnosti je pravděpodobnost, že v případě provádění důkazů, budou důkazy právě na místě posledního společného bydliště manželů. K určení příslušnosti potom není rozhodující formální trvalý pobyt manželů, ale místo, kde spolu fakticky žili. A dále musí být splněn předpoklad, že jeden z manželů v daném místě stále bydlí. V případě, že takový soud příslušný není, pozbývá výjimka smysl a soudem bude soud žalovaného, v nové právní úpravě manžela, který návrh nepodal.⁶¹

6.2.2 Zahájení řízení

Řízení je možné zahájit jen na návrh jednoho z manželů. Nově také společným návrhem obou manželů navrhnou-li rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství.

Podá-li návrh na zahájení řízení jeden z manželů a druhý z manželů se k návrhu připojí, postupuje soud stejně, jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným. Připojení se k návrhu je možné odvolat do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.

- a druhý se k němu připojí, bude soud v řízení postupovat, jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným. To má význam především pro zpětvzetí

⁶⁰ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

⁶¹ ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 362 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.

návrhu a možnost podání odvolání. Tato právní úprava reaguje na charakter rozvodového řízení jako tzv. iudicia duplex, řízení, ve kterém postavení navrhovatele není dáno aktivní věcnou legitimací svědčící pouze jemu, ale předstižením druhého z , jemuž by aktivní věcná legitimace svědčila také. Připojení se k návrhu je možné až do vyhlášení rozhodnutí odvolat. S ohledem na společenský význam institutu manželství je nezbytné dát i účastníku, který se k návrhu připojil, možnost připojení se k návrhu odvolat. Bude-li připojení odvoláno, bude soud v řízení právní úpravu vztahující se k navrhovateli nadále aplikovat pouze na toho manžela, který návrh na zahájení řízení podal.⁶²

Neznámý mi bude postup manželů do budoucna v případech, kdyby se chtěli nechat při svém společném návrhu zastupovat stejným společným advokátem. V případě společného návrhu bych v tom neviděl problém a naopak by to přispělo k úsporám za řízení. Konflikt by však nastal za situace, kdy by manželé od společného návrhu odstoupili a řízení by přešlo ve sporný rozvod, v tomto okamžiku nevidím jinou možnost než vyloučení advokáta pro jednoho z manželů, s tím, že si musí opatřit nového právního zástupce.

Nová právní úprava zavádí pro řízení o rozvod manželství vhodnější a důstojnější označení podání, kterým je řízení zahajováno, jako návrh na zahájení řízení , že řízení je možné zahájit i společným . Půjde zejména o situace, kdy manželé jsou na rozvodu manželství domluveni, a návrh na zahájení řízení o

. V budoucnu díky tomu vymizí zbytečný krok, který vyžadovala minulá právní úprava, a to oprava návrhu podaného oběma

připojí. Navrhovatelé nebudou nuceni tak, jak tomu bylo doposud, se umele stavět do role žalobce a žalovaného, ačkoli chtěli řízení o rozvod iniciovat oba a byli na podmínkách rozvodu domluveni. Jedná se sice o kosmetickou úpravu stávající normy, avšak ve svém důsledku přinášející důstojnější označení účastníků a z hlediska manželů vymizí pocit iniciace rozvodu ze strany jednoho manžela.⁶³

6.2.3 Účastníci

Účastníci jsou pouze manželé. Podá-li návrh kdokoli jiný než manželé, soud jej odmítne.

Nová právní úprava zavádí materiální pojetí řízení

řízení o neplatnost manželství a řízení o určení, zda tu manželství je

⁶² Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

⁶³ ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 336 s. Teoretik. ISBN 978-808-7576-663.

cti není, u nichž bylo materiální pojetí dáno už za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Materiální pojetí účastníků řízení je potom platné pro všechna řízení ve statusových věcech.

Nová právní úprava tím nyní procesně jiný, než kdo manželství uzavřel nebude třeba návrh zamítat pro nedostatek věcné legitimace, ale bude možné jej bez jednání procesním rozhodnutím odmítnout. Rozhodujícím je totiž pro účast v řízení hmotněprávní postavení účastníka, nikoli tedy jeho označení v návrhu.

Materiální pojetí účastníků v manželských věcech potom zjednodušuje samotné řízení, protože je z povahy věci vyloučena vedlejší intervence, hlavní intervence a procesní společenství na věci.⁶⁴

V případě ztráty způsobilosti být účastníkem po zahájení řízení soud řízení zastaví.

6.2.4 Zpětvzetí návrhu

Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, se kterým projeví druhý z manželů z vážných důvodů nesouhlas, je neúčinné. Toto ustanovení je v našem civilním procesu úplně nové a řeší situace, kdy byla žaloba vzata zpět a řízení muselo být zastaveno. Nyní bude možno v řízení pokračovat. To samozřejmě přispívá k rychlosti a hospodárnosti řízení.

Vzal-li zpět návrh na zahájení řízení jen jeden z manželů, kteří podali návrh společný, postupuje soud v řízení dále obdobně, jako by manžel, který se k návrhu připojil, své připojení odvolal.

Právní úprava u podmínky, za nichž je možné zastavit řízení v případě zpětvzetí návrhu na zahájení řízení. S ohledem na charakter řízení jako tzv. iudicia duplex, kdy je možné řízení zahájit na návrh kterékoli z potenciálních , a praxi, ve které se nezřídká za současné právní úpravy stávalo zastavení řízení zbytečným mezikrokem (původní žalobce vzal žalobu zpět, nesouhlas žalovaného nebyl relevantní a řízení o rozvod bylo vzápětí zahájeno žalobou původního žalovaného), zavádí nová právní úprava jako podmínku zastavení řízení o rozvod manželství v zpětvzetí návrhu nevyjádření kvalifikovaného nesouhlasu druhým z . Dále se objasňuje, jaký bude postup soudu v , že bylo řízení zahájeno společným a jeden z nich projevil vůli vzít návrh na

⁶⁴ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

zahájení řízení zpět. V takovém případě bude soud v řízení

, který návrh na zahájení řízení zpět nevzal.

V případě neúčinného doručení nelze podat návrh na vyslovení neúčinnosti doručení poté, co již nabyl právní moci rozsudek, kterým bylo vysloveno, že se manželství rozvádí. Jedná se o výjimku z § 11 ZZŘS, protože dané ustanovení se nepoužije.⁶⁵

6.2.5 Průběh řízení

V rámci rozvodového řízení nyní nemůže probíhat přípravné řízení, protože § 17 ZZŘS jej výslovně ve zvláštních řízeních vylučuje.

K projednání věci soud nařídí jednání, na kterém vyslechne účastníky. Od výsledku účastníků lze upustit, pokud by jeho provedení bylo spojeno s velkými obtížemi.

Při jednání vede soud manžele k odstranění příčin rozvratu a usiluje o jejich smíření.

S ohledem na nejednotný výklad aplikace ustanovení § 115a občanského staví nová právní úprava najisto, že řízení o rozvod manželství není možné vést bez nařízení jednání k projednání věci samé. S ohledem na společenský význam institutu manželství, povinnost soudu usilovat o smíření a vést je k odstranění příčin rozvratu je soud povinen účastníky předvolat k jednání a provést jejich výsledky. Od výsledku však soud upustit, a to v tom, kdy by provedení tohoto výsledku bylo spojeno s velkými obtížemi.

Dle mého soudu je tato úprava nadbytečná a zpátečnická. V případě smluveného rozvodu jsou manželé na všech otázkách dohodnuti a není tudíž třeba nařizovat jednání. Na základě této úpravy potom bude řízení spočívat v položení dvou otázek soudem manželům. A to zda-li s rozvodem souhlasí a jestli upravili své poměry do budoucna.

6.2.6 Dokazování

V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen je-li to třeba ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu, nebo je-li toho třeba ke zjištění zájmů nezletilých účastníků, pro něž nemůže být manželství rozvedeno, ačkoli je rozvráceno. Ustanovení § 20 odst. 1 a § 21 ZZŘS se nepoužijí.

Pro řízení nezletilých dětí řízení. K zájmům nezletilých dětí musí soud přihlídnout v řízení z úřední povinnosti, protože mu tak ukládá hmotněprávní úprava obsažená v § 755 odst. 2 o.z.,

⁶⁵ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

6.2.10 Opravné prostředky

Neobsahoval-li rozsudek poučení o odvolání, o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahoval-li nesprávné poučení o tom, že odvolání není přípustné, lze odvolání podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Prominutí zmeškání této lhůty není přípustné.

Pro rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o tom, že tu manželství je či není nebo o neplatnosti manželství, platí i v případě, kdy rozsudek neobsahoval poučení o odvolání, o lhůtě nebo o soudu, u něhož se podává, nebo kdy obsahoval poučení, že odvolán

od doručení. Prominutí této lhůty není přípustné.

Bylo-li společnému návrhu na rozvod manželství vyhověno, není odvolání přípustné. V případě, že byl podán společný návrh na rozvod manželství, není důvodné, aby byla založena přípustnost odvolání v dané věci. V aktuální praxi jsou za existence současné

odvolání, ač se k návrhu připojí, podává do rozsudku o rozvodu manželství odvolání. Nová právní úprava staví najisto, že v případě vyhovění společnému návrhu, za který se považuje i situace, kdy se v průběhu řízení podává návrh k návrhu připojí, není odvolání přípustné.⁶⁸

Zastavil-li odvolací soud řízení o odvolání proti rozsudku, jímž bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, proto, že odvolání bylo odvolatelem vzato zpět, nastane právní moc rozsudku dnem právní moci usnesení o zastavení odvolacího řízení. Jde o přepis právní úpravy z § 222 občanského zákoníku, tudíž v tomto nedošlo ke změně.

6.2.11 Odvolací řízení

V odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jen za podmínek, za kterých mohou být uváděny podle občanského soudního řádu nebo jen, týkají-li se zájmů nezletilých, pro které nemůže být manželství rozvedeno, ačkoli je rozvráceno. Ustanovení § 28 ZZŘS se nepoužije. Právní úprava kombinuje projednací zásadu s prvky vyšetřovací zásady, pokud jde o zájmy nezletilých dětí a zavádí ji i v odvolacím řízení.

Neplatí tedy zásada úplné apelace umožňující účastníkům i během odvolacího řízení neomezeně předkládat soudu tzv. novoty.

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nejsou přípustné.

⁶⁸ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., (ZZŘS)

7 Úvahy de lege ferenda

V kapitole de lege ferenda bych se vrátil k jistým bodům, které jsem už zmínil ve své práci.

V první řadě nechápu některé snahy zákonodárce tvořit nové pojmy, kterým dále nedefinuje obsah. Konkrétně pojem sňatečný obřad. Zákonodárce v důvodové zprávě tento pojem obhajuje avšak v normě jej opomenul blíže definovat. Co všechno pod toto řízení spadá atd.

V dalším případě zbytečné vložení slov, například slovo: „nenapravitelné“ v §755 odst 1., kdy je zcela jasný záměr zákonodárce osvětlit ještě více danou problematiku, avšak na místě, kde je norma zcela jasná, srozumitelná a pochopitelná i pro laika. Dalším příkladem je zjišťování rozvratu a jeho příčin. Z dikce zákona a důvodové zprávy je patrné, že zákonodárce chtěl pouze dokreslit znění normy, avšak teoreticky by to mohlo vézt k hlubším úvahám soudů nad příčinami rozvratu což je nežádoucí a zpátečnické. Avšak je patrné, že zákonodárce toto nezamýšlel a soudy na to budou zcela určitě brát zřetel.

Naopak zcela kvituji úpravu chránící nezletilé dítě i v případech, kdy se manželé na smluveném rozvodu dohodli. Zájem dítěte je zde převažující a zákonodárce toto neopomenul.

Dalším kladem je přidání normy definující spolu nežijící manžele. Tato úprava v ZOR v minulosti chyběla a věřím, že bude v praxi poplatná.

Co se týče procesních norem musím hodnotit kladně posun kupředu, i když mohl být i větší v případě přijetí nového procesního kodexu.

Kladně vnímám materiální pojetí účastníků, které soudům ušetří spoustu práce a vyřeší mnoho nejasností.

Dále jako plus nové právní úpravy hodnotím označení účastníků a možnost přelévat řízení o rozvodu z jedné formy do druhé. V budoucnu toto ušetří mnoho času a nákladů s tím spojených.

Menším negativem současné úpravy však je nutná přítomnost účastníků na jednání v případě smluveného rozvodu. Takovou úpravu vidím jako krok zpět, avšak věřím, že do budoucna přijde novela, která se dané otázce bude věnovat.

Celkově současnou hmotně-právní úpravu smluveného rozvodu a rozvodu obecně vnímám jako úpravu evropských standardů a věřím, že pokud bude do budoucna přijat procesní kodex, bude i úprava procesní na velmi vysoké úrovni.

V současnosti je však velkým přínosem už přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních, který napomůže ucelit současnou vlnu novel v občanském právu. V rámci rozvodového řízení

potom zcela evidentně mění čtrnáct výjimek z OSŘ na pouhé čtyři, což je velikým přínosem do budoucna.

8 Závěr

Téma této diplomové práce jsem si vybral proto, že pocházím z rozvedeného manželství. Rozvod nebyl vůbec příjemná záležitost a určitě mě svým způsobem poznamenal do života. Proto jsem se chtěl zabývat hlouběji tematikou smluveného rozvodu, který je v naší právní úpravě cestou „nejmenšího,“ respektive „žádného“ odporu. Bohužel v mém případě, k smluvenému rozvodu moji rodiče nepřistoupili.

Na manželství v dnešní době většina lidí nehledí jako na svátost, ani jako na instituci zaopatřovací a majetkovou. V dnešní zrychlené době spíše lidé přisuzují manželství roli osobnostního hlubšího vztahu mezi manželi, kdy si pouze vzájemně stvrzují svoji náklonnost. Majetkový aspekt manželství ustupuje čím dál tím víc do pozadí. Dokonce je patrné z počtu lidí žijících tzv. na psí knížku, že je majetková provázanost manželů něčím, čeho bychom se měli bát. Já si to nemyslím. Naopak si myslím, že jediný problém manželství je, že je velmi těžké z něj vystoupit. Bohužel česká právní úprava manželství tomuto trendu napomáhá. Lidé se v dnešní době bojí vázat, a je jedno jestli se jedná o telefonního operátora, nebo o druhou osobu. Současná právní úprava manželství potom přímo vybízí ke srovnání se smlouvami například telefonních operátorů. Je velice jednoduché a levné je uzavřít, ale odstoupit od nich téměř nelze.

Jsem zastánce liberálního státu a myšlenky, že stát by měl do našich životů co nejméně zasahovat. Současné pojetí klasického rozvodu manželství mě potom přímo odrazuje od myšlenky do manželství vstupovat. Ze statistických dat je zřejmé, že to je názor velké části společnosti.

Staří Římané do manželství vstupovali stejně jednoduše jako z něj vystupovali. Dle mého názoru by tak zájem na zachování manželství neměl převažovat, nad zájmem jedince žít kvalitní a hodnotný život. Naštěstí úprava smluveného rozvodu tuto moji skepsi do jisté míry koriguje a vyvažuje.

Co se týče cílů, které jsem si stanovil na začátku tvorby této práce se mi podařilo danou problematiku popsat v rozsahu padesáti stran. Dané téma by šlo pojmout podstatně více do hloubky a dopodrobna. Jednou z částí mé práce byl historický exkurz v otázkách rozvodu manželství z bližšího nastínění jeho plynulého vývoje. V dané kapitole se mi podařilo co nejvíce shrnout hlavní historické změny, avšak samotná historie rozvodu by byla na samostatnou práci.

Co se týče hmotně-právní části mé práce jsem se snažil zachytit a rozebrat novinky a změny oproti minulé právní úpravě a zamyslet se nad jejími klady a zápory. Zvláště pak smluvený rozvod a dohody s ním spojené, kterým věnuji značnou část své práce.

Dané téma smluveného rozvodu by šlo pojmout podstatně více do hloubky a dopodrobna. Zvláště civilní proces v posledních letech prošel zrychleným vývojem a otázky spojené s procesními normami rozvodu jsou velmi zajímavé a otevírají další možnosti pro výklad a zkoumání.

Do budoucna se o dané téma budu dále zajímat, už s ohledem na to, že v mé rodině probíhá několik rozvodových řízení a daná problematika se mě dotýká. Navíc bych však chtěl na dané téma získat více zkušeností z praxe a pochopit složitější nuance s rozvodem spojené.

9 Abstrakt

Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce

Rozvod dohodou

V této diplomové práci se zabývám tématem Smluvený rozvod. V první kapitole uvádím stručný přehled historie rodinného práva a manželství. Poté definuji základní pojmy. V rámci hlavní části své práce analyzuji současnou hmotně-právní úpravu rozvodu a jeho specifika. Dané téma zahrnuje dále také analýzu procesních norem vztahujících se k rozvodu. Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu totiž vykazuje nově čtyři výjimky od klasického sporného řízení, na které upozorňuji a dále se jimi zabývám. Dále rozebírám povahu řízení a jednotlivé fáze řízení.

Cílem této diplomové práce je zhodnotit aktuální českou úpravu rozvodu a rozvodového řízení a především smluvený rozvod. Charakterizovat jeho specifika a vytvořit tak ucelený zdroj informací na dané téma.

Agreed divorce

This diploma thesis is focused on the agreed divorce. The first chapter is a brief overview of the history of family law and marriage. Then I define the basic concepts. In the main part of my work I analyse the current substantive legislation of divorce and its specifics. This theme includes an analysis as well as procedural rules relating to divorce. A proceeding for divorce without finding the grounds of marital break-up now shows four exemptions from traditional adversarial proceedings, at which point out a further look into the matter. Next, I analyse the nature of the proceedings and each phase of the proceedings.

The aim of this my thesis is evaluate the current Czech specifics of divorce and divorce proceedings and above agreed divorce. Characterize its specifics and create a comprehensive source of information on the topic.

Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce

Klíčová slova v českém jazyce

- Smluvený rozvod
- Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu
- Rozvod na základě vzájemného souhlasu manželů
- Rozvod dohodou
- Nesporný rozvod
- Řízení o rozvod podle zákona o zvláštních řízeních soudních
- Rozvod
- Sporný rozvod
- Zákon o zvláštních řízeních soudních
- Tvrdost-ní klauzule
- Manželství
- Kvalifikovaný rozvrat manželství

Keywords in English

- Agreed divorce
- Divorce proceedings without finding the grounds of marital break-up
- Mutual consent divorce
- Divorce by consent
- Uncontested divorce
- Divorce proceedings under the Act on Special court proceedings
- Divorce
- Contentious divorce
- Act on Special court proceedings
- Hardness clause
- Marriage
- Irretrievable breakdown

10 Bibliografie

Primární zdroje

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 398 s. ISBN 80-723-9192-5, s. 50.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*. 2. aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2003, 103 s. Právní rady. ISBN 80-722-6981-X.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 336 s. Teoretik. ISBN 978-808-7576-663.

ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 362 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.

JANEČKOVÁ, Eva, Vladimír HORÁLEK a Karel ELIÁŠ. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 205 p. ISBN 80-720-1870-1.

Murphy, R. F.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. SLON, Praha 1999, s. 73-74.

Velký sociologický slovník: II. svazek P-Z. Vyd. 1. Praha, 1996, s.749-1627. ISBN 80-718-4310-5.

Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-717-8269-6.

HURDÍK, Jan a Josef FIALA. *Úvod do soukromého práva*. 3. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 158 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 386. ISBN 80-210-4112-9.

BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2. přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995, 280 s. ISBN 80-200-0545-5.

KADLECOVÁ, Marta, Karel SCHELLE, Renata VESELÁ a Eduard VLČEK. *Vývoj českého soukromého práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0082-5.

VESELÁ, Renata a Karel SCHELLE. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 262 s. ISBN 80-864-3248-3.

Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB. 1. vyd. Editor Ladislav Vojáček, Jaromír Tauchen, Karel Schelle. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 437 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 393. ISBN 978-802-1056-138.

KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 239 s. Psychologie (Portál). ISBN 978-80-7367-745-9.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.

Občanský soudní řád: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xxiii, 1398 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4005-060.

HURDÍK, Jan a Josef FIALA. *Úvod do soukromého práva*. 3. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 158 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 386. ISBN 80-210-4112-9.

Právní předpisy

z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

z. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších

z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších (ZZŘS)

z. č. 128/2000 Sb., zákon o obcích, ve znění pozdějších (obecní zřízení)

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších (o.z.)

Odborné časopisy

ŠMÍD, Ondřej. Rozvod manželství nově. *Rekodifikace & praxe: Statě*. 2013, roč. 2013, č. 12, 4 str.

ŠMÍD, Ondřej. Řízení o rozvodu manželství nově. *Rekodifikace & praxe: statě*. 2014, roč. 2014, č. 1, s. 2.

HRUŠÁKOVÁ Milana, NOVÁK Tomáš, *Tzv. nesporný rozvod a mediace*, Bulletin advokacie č. 5, 1999

Internetová stránka

<http://obcanskyzakonik.justice.cz>

<http://www.zakonyprolidi.cz>

<http://www.epravo.cz/top/clanky/rekodifikace/>